

Alkusanat

Kasvatus kaipaa keskustelua. Se kaipaa sitä aina; siitä huolimatta, että kaikki tuntuisi olevan hyvin ja maamme rankattu maailman parhaaksi maaksi elää ja asua tai nuoremme parhaiksi lukijoiksi tai kärkimatemaatikoiksi ties monennenko kerran. Ilman keskustelua syntyy seisovaa vettä, joka mätänee, on eräs kirjailija sanonut ihmissuhteista näytelmässään. Sama pätee kasvatukseen, joka on ihmissuhdetyötä. Oikeastaan vuorovaikutuksessa on koko pedagogiikan ydin – niin aikuisen ja lapsen välisessä kuin myös aikuisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa.

Kuitenkin näyttää siltä, että jotain mielettöntä täytyy tapahtua ennen kuin todella havahdutaan keskustelemaan kasvatuksen perustalla olevista asioista, arvoista. Keskustelunhan pitäisi olla jatkuvaa tilanteiden kyseenalaistamista kuin myös ratkaisujen etsimistä. Onko niin, että myös kasvatuksen kentällä, perheissä, päiväkodeissa ja kouluissa, keskustelua käydään lähinnä vain pintailmiöistä ja oireista? Kiireetömyyteenkin pyrkivässä koulussa voi olla niin kiire, ettei ehditä pohtia toiminnan ja kasvatuksen syvempiä lähtökoh-
tia ja ehtoja.

Ovatko rutiinit ja hallinnointiin liittyvä tiedottaminen otaneet tai ottamassa niskalenkin koko kasvatuksesta? Missä olemme? Olemmeko menneet päin mäntyä vai pitäisikö mei-

dän juuri nyt mennä metsään, kuten Simo Skinnari kirjamme artikkelissa kysyy? Ainakin on syytä vähän väliä, yhä uudelleen, pysähtyä ja pohtia oman työmme ja työskentelymme perusteita. On uskallettava pysähtyä ja kysyä, vaikka siitä uhkaisi seurata kaaos – kaaoskin voi joskus olla keino saada aikaan jotain uutta. Siihen voi sisältyä uuden alun siemen, alun, joka ammentaa terveemmästä lähteestä.

Kasvatuksen tulee pohtia lapsen olemusta ja hänen laatuun, joka poikkeaa selvästi aikuisen laadusta, tavasta hahmottaa asioita. Lapsen erilainen laatu on nähtävä koko kasvatustyön taustana.

On mietittävä, mikä tuottaa ja ylläpitää sydämen sivistystä; millaista kasvatusta siihen tarvitsemme? Onko lapsen yksilöllisessä olemuksessa jo sisällä jotain, mikä tuottaa hyvää, totta ja kaunista, kun se pääsee toteutumaan. Sydämen sivistys on juuri näissä ikaikaisissa perusasioissa. Se on itse-tuntoa ja toisten arvostamista, tiedon ja oppimisen, taidon ja tunteiden arvostamista. Miten kasvatusta auttaa tässä? Miten kasvatusta tukee hyvyttä, sitä yksinkertaista perusvoimaa, joka meitä ja kaikkea täällä ylläpitää?

Näiden kysymysten äärellä olemme koonneet tämän kirjan. Lähtökohtana on ilmiöiden ytimeen pyrkiminen. Etsimme esimerkkejä käytännöstä, leikin, sadun ja yhteiselämän maailmasta. Kirja ei vain mieti syntyjä syviä – mitä ehdottomasti tarvitaan – vaan pyrkii myös etsimään ratkaisuja tai vaihtoehtoja. Vuorovaikutukseen pohjaava kasvatusta voi esimerkiksi draaman avulla olla keino elvyttää liian tietopainotteiseksi mainittua kouluamme.

Kirja raottaa ovea arvofilosofian aarteistoon ja palaa sieltä kasvatuksen kentälle. Jatkuvaa vuorovaikutusta teorian ja käytännön välillä kasvatustyön pitäisikin olla. Jos tässä on yhtään onnistuttu ja kirja herättää keskustelua ja sytyttää myös innostuksen tulta, voimme olla iloisia.

Timo Jantunen ja Eero Ojanen